10/05/2021

Από τα Μύρα στο Μπάρι: Το ταξίδι του ιερού λειψάνου του Αγίου Νικολάου

/ Ορθόδοξες Προβολές

Ο Άγιος Νικόλαος γεννήθηκε τον 3ο αιώνα μ.Χ. στα Πάταρα της Λυκίας. Αρκετά μικρός ορφάνεψε και διαθέτοντας την τεράστια περιουσία που κληρονόμησε, στους έχοντες ανάγκη, αφιερώθηκε στον ασκητικό βίο. Λόγω των ικανοτήτων του και της αγάπης που έτρεφε γι' αυτόν ο λαός, έλαβε το αξίωμα του αρχιεπισκόπου Μύρων. Υπέμεινε κακουχίες και φυλακίσεις, όμως όταν ανήλθε στον αυτοκρατορικό θρόνο ο Μέγας Κωνσταντίνος ελευθερώθηκαν όλοι οι χριστιανοί και έτσι ο Νικόλαος επανήλθε στο αρχιεπισκοπικό θρόνο. Μάλιστα έλαβε μέρος στην Α' Οικουμενική Σύνοδο. Ο Άγιος Νικόλαος θαυματουργούσε εν ζωή αλλά και μετά την κοίμησή του το 330 μ.Χ.

Η πρώτη ανακομιδή των λειψάνων του Αγίου Νικολάου έλαβε χώρα στα 1087. **Στις 9, 10 και 20 Μαΐου τιμάται από την Ορθόδοξη Εκκλησία η Ανακομιδή ή Μετακομιδή ή Πρόοδος των Λειψάνων του Αγίου Νικολάου.** Παρακάτω θα δούμε γιατί υφίσταται αυτή η ημερολογιακή διαφορά.

Πως το λείψανο του Αγίου Νικολάου βρέθηκε στο Μπάρι

Κύριος αντίπαλος του Βυζαντίου στο δεύτερο μισό του 11ου αιώνα είναι οι Σελτζούκοι Τούρκοι,που ξεκίνησαν από τα οροπέδια του Τουρκεστάν πολεμώντας κι έφτασαν ως τη Μεσόγειο.Η στενότητα της γης, τους έκανε να ξεκινήσουν για νέα πατρίδα, βασισμένοι στη τέχνη του πολέμου που την κατείχαν καλά.

Στο Ιράν έκαμαν το πρώτο τους βασίλειο,με πρώτο σουλτάνο τον Τογρούλ εγγονό του Σελτζούκ. Στα 1071 αναμετρώνται με τον βυζαντινό στρατό που θα υποστεί ταπεινωτική ήττα στο Μάντζικερτ της σημερινής Αρμενίας και ο αυτοκράτορας των Ρωμαίων Ρωμανός Δ΄ ο Διογένης προδομένος από τους Νορμανδούς μισθοφόρους του που συμμάχησαν με τους βυζαντινούς ευγενείς, επιδιώκοντας την πτώση του, θα πιαστεί αιχμάλωτος του Σουλτάνου των Σελτζούκων Αλπ Αρσλάν.

Την ίδια χρονιά καταλαμβάνεται και το Μπάρι από τους Νορμανδούς με τον Ροβέρτο Γυισκάρδο,ο οποίος έθεσε έτσι τέρμα στη βυζαντινή παρουσία στην Ιταλία.Αυτόκλητοι κληρονόμοι του αραβικού πολιτισμού οι Σελτζούκοι, έχοντας μέσα τους την μουσουλμανική Περσία, αφομοίωσαν από τους Βυζαντινούς πολιτιστικά στοιχεία και την ελληνική γλώσσα και έτσι δημιουργήθηκε το Σουλτανάτο του Ρουμ. Μετά τη μάχη του Μάντζικερτ, η Μικρά Ασία αφού γίνεται πεδίο συγκρούσεων με τους Βυζαντινούς,τους Σελτζούκους και τον Νορμανδό τυχοδιώχτη Ρουσσέλ του Μπαγιέλ ,περνάει κατά το μεγαλύτερο τμήμα της στην επικράτεια του Σουλτανάτου του Ρουμ.

Από το 1076 που πάτησαν οι Σελτζούκοι την Παλαιστίνη και βεβήλωσαν τους Άγιους Τόπους, πέφτει στα χέρια τους και η Ιερουσαλήμ. Αυτό στάθηκε αφορμή για τις Σταυροφορίες, που με πρόσχημα την απελευθέρωση των ιερών τόπων του χριστιανισμού, απετέλεσαν ουσιαστικά μια ευκαιρία για τον καθολικισμό να συλήσει την ορθοδοξία, με κορύφωση το 1204.

Μεταξύ των κτήσεων των Σελτζούκων στην Μικρά Ασία και η μικρή πόλη των Μύρων της Λυκίας (σημερινό όνομα Demre της επαρχίας της Αττάλειας) στο νοτιοδυτικό άκρο της μικρασιατικής χερσονήσου, με τα μυροβολούντα λείψανα του Αγίου Νικολάου-επίσκοπου Λυκίας και πρωταγωνιστή της Α’ Οικουμενικής Συνόδου της Νικαίας της Βιθυνίας,-τα οποία φυλάσσονται για πάνω από επτά αιώνες στη βασιλική που έχει ανεγερθεί προς τιμή του,στην ομώνυμη Μονή.

Μία εκδοχή του δρόμου της παρόδου του λειψάνου του Αγίου από τα Μύρα στο Μπάρι

Κτήτορας του ναού εξ αιτίας της συμβολής του στην οικοδόμηση του ναού και των πρωτοβουλιών του κατά την άφιξη των λειψάνων, ανακηρύχθηκε ο Αβάς Ηλίας ηγούμενος της Μονής των Βενεδικτίνων, ελληνικής καταγωγής, ο οποίος και ενταφιάζεται εκεί. Εκεί επίσης ενταφιάζεται και ο καπετάνιος του πλοίου Αλβέρτος, που έφερε το σκήνωμα, ως και 17 από τους 62 ναυτικούς των τριών πλοίων.Τα οριστικά εγκαίνια της βασιλικής τελέσθηκαν το 1197 και μετά από εκατό περίπου χρόνια ανέλαβαν τη λειτουργία του ναού Δομινικανοί μοναχοί.

Σήμερα, μέσα στον ναό υπάρχει από το 1966 και ορθόδοξο παρεκκλήσι. Μαζί δε με τα άγια λείψανα του Αγίου, υπάρχουν ακόμη λείψανα Αγίων Ορθοδόξων οι οποίοι μαρτύρησαν πριν από το σχίσμα, όπως λείψανα του Αγίου Αποστόλου Ιακώβου, του Αγίου Βλασίου, του Αγίου Γρηγορίου Πάπα Ρώμης του Διαλόγου, του Αγίου Βικεντίου, του Αγίου Λαυρεντίου, της Αγίας Ορσαλίας, της Αγίας Ολιβίας, της Αγίας Χριστίνας, του Αγίου Ιωάννου Θεριστού, της Αγίας Ροζαλίας, ως και κομμάτια από την ξύλινη λάρνακα με την οποία μεταφέρθηκε ο Άγιος Νικόλαος από τα Μύρα.

Καθεδρικός ναός Αγίου Νικολάου στο Μπάρι.

Όσον αφορά το λείψανο του Αγίου, στα επτακόσια περίπου χρόνια από την κοίμησή του (330) ως την μετακομιδή του, εκτιμάται ότι ένα μέρος αυτού είχε διαμοιραστεί για καθαγιασμό θυσιαστηρίων κατά τον εγκαινιασμό ναών της

αυτοκρατορίας, αλλά και ως «πολύτιμον αντίδωρο» για αυτοκρατορικές χορηγίες.Το 1099 Βενετσιάνικα αυτή τη φορά πλοία, φθάνουν στα Μύρα και αφαιρούν από τον τάφο τα πιο μικρά οστά που είχαν παραμείνει και τα τοποθετούν στην ήδη υπάρχουσα εκκλησία του Σαν Νικολό, στο νησάκι Lido.Αυτό είναι και μια πιθανή ένδειξη πως η μετακομιδή των λειψάνων αποτέλεσε αγώνα δρόμου μεταξύ των Δυτικών.

Όταν κατά το 1953 εξετάστηκαν λεπτομερώς τα οστά του Αγίου, διαπιστώθηκε ότι εκτός από το ακέραιο λείψανο της τίμιας κάρας, μόνο τα μισά περίπου των οστών, είχαν μετακομισθεί στο Μπάρι.

Το εσωτερικό της βασιλικής του Αγίου Νικολάου στα Μύρα

Στα 1087, με τον Αλέξιου Α’ του Κομνηνού,(1081-1118) στο θρόνο της Κωνσταντινούπολης και επί Πατριάρχου Νικολάου Γ’ του Κυρδινιάτη (1084–1111) κάτω από τη σύγχυση που επικρατεί λόγω των εξελίξεων στη ευρύτερη περιοχή της Μ.Ασίας, μια μεγάλη ομάδα εμπόρων και ναυτικών από το Μπάρι, -που ταξιδεύουν εκεί για προμήθεια σίτου-αποσπούν από τους Ορθοδόξους μοναχούς με τη συναίνεσή τους τα λείψανα του Αγίου για να τα διαφυλάξουν, κατ’ άλλη εκδοχή, τα κλέβουν ή ίσως πρόκειται για σκηνοθετημένη κλοπή για την αποφυγή πανικού,λόγω του τουρκικού κινδύνου που ελλόχευε. Τα κίνητρα φαίνονται θρησκευτικά, μα σίγουρα ήταν και πολιτικά αλλά και οικονομικά.

Κατά την παράδοση, τρία ήταν τα πλοία που αναχώρησαν με το άγιο λείψανο από τα Μύρα την 1η Απριλίου 1087 και έφθασαν στο Μπάρι την 20η Μάιου με ενδιάμεσους σταθμούς ανεφοδιασμού. Το ιστορικό αυτό γεγονός, κληροδοτήθηκε από τους κατοίκους των περιοχών απ’ όπου περνούσε το σκήνωμα του Αγίου, στους απογόνους τους, ώστε αυτή η ευλογημένη πάροδος (διέλευση) να εορτάζεται πανηγυρικά εις το εξής ανάλογα με τις ημερομηνίες προσέγγισης ή διέλευσης.

Στη Ζάκυνθο, την Κεφαλονιά, τη Λευκάδα, την Ηλεία και Αχαΐα, εορτάζεται στις 10 Μαΐου.

Στη Λευκάδα δεν είναι εξακριβωμένο αν το σκήνωμα του Αγίου προσέγγισε λόγω καιρικών συνθηκών και σε ποιό σημείο, ή εορτάζεται η διέλευση του από τη θάλασσα

Λίγο αργότερα,αφού τα λείψανα διαφυλάχθηκαν προσωρινά σε άλλο ναό,ο Νορμανδός Δούκας Ρογήρος έκτισε για να τα στεγάσει μια μεγαλόπρεπη Βασιλική στο όνομα του Αγίου(San Nikola)και την 1η Οκτωβρίου του 1089 ο Πάπας Ουρβανός Β΄(ο Πάπας που κήρυξε τις Σταυροφορίες) τα απέθεσε εκεί πανηγυρικά σε μια κρύπτη της, κάτω από την μαρμάρινη Αγία Τράπεζα. Από τότε παραμένουν εκεί και κάθε χρόνο τελούνται πανηγυρικές εκδηλώσεις με αναπαράσταση της άφιξες τους.

Ο Τάφος του Αγίου Νικολάου στα Μύρα της Αρχαίας Λυκίας

Δέος και βαθιά πίστη αισθάνεσαι όταν εισέρχεσαι στον Τάφο του Αγίου Νικολάου στα Μύρα της Αρχαίας Λυκίας. Οι στιγμές είναι αλησμόνητες και οι αναμνήσεις σε συντροφεύουν για όλη σου τη ζωή. Αντικρίζοντας τα τμήματα από τις

τοιχογραφίες και τα δάπεδα του ιστορικού Ναού του Αγίου αντιλαμβάνεσαι την σπουδαία εκκλησιαστική ιστορία που διαδραματίστηκε στο πέρασμα των χιλιετιών.

«Μυροβλήτης»

Ο άγιος Νικόλαος εκκοιμήθη στις 6 Δεκεμβρίου του έτους 343. Μετά την κοίμησή του ονομάστηκε «μυροβλύτης», καθώς τα λείψανά του άρχισαν να αναβλύζουν άγιο μύρο, όπως και άλλων αγίων.

Τα λείψανά του Αγίου Νικολάου διατηρήθηκαν στα Μύρα της Λυκίας έως και τον ενδέκατο αιώνα. Όπως πιστευόταν μέχρι πρόσφατα, το 1087 κάποιοι ναύτες τα αφαίρεσαν και τα μετέφεραν στην Ιταλία, στην πόλη Μπάρι, όπου τοποθετήθηκαν στο Καθεδρικό του Αγίου Νικολάου.

Ωστόσο, Τούρκοι ειδικοί υποστήριξαν ότι τα οστά που είχαν αφαιρεθεί τότε από τον ναό ανήκαν σε έναν άλλον ιερέα και όχι στον Άγιο Νικόλαο.

Η ιστορία του Ναού

Στα νοτιοδυτικά παράλια της Μικράς Ασίας βρίσκεται η Λυκία. Στα χρόνια του Μ. Κωνσταντίνου έζησε ο Άγιος Νικόλαος, επίσκοπος Μύρων. Μετά το θάνατό του ο τάφος του στα Μύρα απετέλεσε ένα από τα σπουδαιότερα προσκυνήματα έως το

1087 και την κλοπή του σκηνώματος του από Ιταλούς «εμπόρους» από το Bari. Στα Μύρα χτίστηκε μεγαλοπρεπής ναός προς τιμήν του αγίου Νικολάου.

Πρόκειται για μια εκκλησία υψίστης αρχιτεκτονικής και θρησκευτικής σημασίας. Είναι βασιλική μετά τρούλου, της Μέσης Βυζαντινής περιόδου, και κτίστηκε το 520 μ.Χ. πάνω στα ερείπια παλαιότερου πρωτοχριστιανικού ναού, στον οποίο λειτουργούσε ο Άγιος Νικόλαος ως επίσκοπος Μύρων, τον 4ο αιώνα μ.Χ. Θεωρείται από τους ειδικούς το τρίτο σε σπουδαιότητα βυζαντινό κτίσμα της Ανατολίας. Η σημασία της οφείλεται κυρίως στις αξιόλογες τοιχογραφίες, που απεικονίζουν μεταξύ άλλων και τον κύκλο του θαυματουργού βίου του Αγίου Νικολάου. Είναι το πρώτο και μοναδικό δείγμα του είδους στην Τουρκία και κρίνεται σημαντικότατο για την εξέλιξη της βυζαντινής τοιχογραφίας. Από τον 6ο έως τον 11ο αιώνα μ.Χ. η μνήμη του Αγίου Νικολάου –προστάτη των απλών και αδύναμων ανθρώπων– τιμήθηκε εξαιρετικά από την Ορθόδοξη Εκκλησία. Αργότερα λατρεύτηκε και ως προστάτης άγιος της ρωσικής αυτοκρατορικής αυλής. Το 1982, η εκκλησία του Αγίου Νικολάου και ο περιβάλλων χώρος της, χαρακτηρίστηκαν ως αρχαιολογικό μνημείο υψίστης σημασίας από το τουρκικό Υπουργείο Πολιτισμού και συμπεριλήφθηκαν στον κατάλογο των αρχαιολογικών χώρων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Το 2003, το Ίδρυμα Ωνάση αποφάσισε να ξεκινήσει την συγχρηματοδότηση με το Ίδρυμα Βέχμπι Κοτς του προγράμματος συντήρησης του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου, στα Μύρα της αρχαίας Λυκίας, στη νότια Τουρκία. Το έργο είχε υποστηριχθεί αρχικά από τη Διοίκηση Αντάλιας (2002), από το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως (2001) και από το Παγκόσμιο Ταμείο Μνημείων-Ίδρυμα Σάμιουελ Κρες (2000). Χάρη στη χορηγία των Ιδρυμάτων Ωνάση και Κοτς κατέστη δυνατή η συνέχιση της συντήρησης και αποκατάστασής του, η οποία ολοκληρώθηκε το 2008. Οι εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης πραγματοποιήθηκαν από την ομάδα του αρχαιολόγου και ειδικού συντηρητή T. Ridvan İsler, ενώ η ανάλυση και η ερμηνεία των τοιχογραφιών έχουν καταγραφεί και αποκατασταθεί από την ιστορικό Nilay Corağan Karakaya του Πανεπιστημίου Erciyes.